

*др Загорка Јекић,
редовни професор Правног факултета у Београду*

ПРОЦЕСНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОДЛУКЕ О УСЛОВНОЈ ОСУДИ

У пракси појединих општинских судова са подручја Окружног суда у Београду појавиле су се велике разлике код формулисања одлуке о условној осуди. Анализирајући неколико случајева (изабраних по систему случајног узорка), уверили смо се да постоје веома различита решења, у основи, исте процесне ситуације. Ради илустрације наведеног закључка, изложићемо неколико примера.

Предмет наше анализе је, отуда, неколико пресуда од којих свака садржи другачију одлуку о условној осуди. Упркос те чињенице, могуће је наведене пресуде груписати у три категорије у зависности од тога да ли је изречена условна осуда за једно кривично дело или за стицај и да ли поред њих постоји и нека мера безбедности.

а) УСЛОВНА ОСУДА ИЗРЕЧЕНА ЗА ЈЕДНО КРИВИЧНО ДЕЛО

1а) Анализа судске праксе

У пресудама које смо сврстали у ову групу налазимо два модалитета код формулисања одлуке о условној осуди. По првом, суд применом одговарајућих законских одредаба (чл. 5, 33, 38, 41, 51, 52 и 53) окривљеном изриче условну осуду и то *тако што му утврђује казну* затвора у трајању од 4 (четири) месеца и истовремено одређује да се казна неће извршити уколико окривљени у року од 1 (једне) године не изврши ново кривично дело (Пресуда IV општинског суда у Београду, бр. VI К - 556/90 од 16. септембра 1991. године).

Други модалитет заступљен је у пресудама у којима суд, позивајући се, такође, на одређене законске норме, окривљеном *изриче условну осуду којом му утврђује казну затвора* у трајању од 3 (три) месеца (или другу казну), с тим што му се казна неће извршити ако за време од једне године не учини ново кривично дело (Пресуда II општинског суда у Београду, IV - К. бр. 621/90 од 11. јуна 1990. године и Пресуда Општинског суда у Сопоту, К - бр. 62/91 од 18. септембра 1991. године).

2а) Критички осврт

Наведена два модалитета, свакако, потврђују различито поступање судова код изрицања исте санкције - условне осуде, чак и када је реч о једном кривичном делу и једној кривичној санкцији. Анализирајући исправност једног или другог решења са становишта, пре свега, кривичноправних и кривичнопроцесних одредаба, сматрамо да су обе наведене верзије прихватљиве, иако предност дајемо другој.

Оправдање за овакав став налазимо у томе што први модалитет поштује логички, као и законски редослед појединих одлука у изреци осуђујуће пресуде (чл. 351. ЗКП). Њиме се, заправо, објашњава поступак који претходи доношењу одлуке о условној осуди (одмеравање казне), а затим одлаже њено извршење. Други модалитет, по коме "суд изриче условну осуду којом утврђује казну затвора; може такође да се прихвати јер доследно поштује одредбе Кривичног закона Југославије. Наиме, у чл. 52, ст. 1. КЗ СРЈ изричито је наведено да условном осудом суд учиниоцу кривичног дела утврђује казну и истовремено одређује да се она неће извршити ако осуђени, за време које одреди суд, не учини ново кривично дело.

Формулације условне осуде које су изложене као друга верзија у оквиру наслова под 1а) могли бисмо прихватити као добар узор правилне примене закона, иако је неопходно извршити једну корекцију. Термин "осуђени" свакако мора бити изостављен у једној неправоснажној судској пресуди. Тачно је да тај термин фигурира у чл. 52, ст. 1. КЗ СРЈ, али је исто тако тачно да је он у супротности са члановима 3. и 147, став 4. Закона о кривичном поступку. Треба, на овоме месту, приметити да Кривични закон СРЈ не користи увек адекватно термин "осуђено лице" и "учинилац". Поред већ наведеног примера, можемо указати и на чл. 6. КЗ СРЈ у коме се помиње "учинилац кривичног дела", иако је очигледно реч о осуђеном лицу које се већ налази на извршењу кривичне санкције.

6) УСЛОВНА ОСУДА ИЗРЕЧЕНА ЗА СТИЦАЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

1б) *Анализа судске праксе*

У случајевима када је условна осуда изречена за стицај кривичних дела, у судској пракси, такође, постоје два решења. Разлика између њих постоји само код навођења појединачних казни. По првом систему, у изреци пресуде набројана су сва кривична дела за које је оптужени оглашен кривим (чињенични описи и законски називи), а затим у посебном одељку дате све санкције заједно. На пример, у пресуди IV општинског суда у Београду, IV - К. 1183/90. године после одлуке о кривици даје се опис више кривичних дела (тешке крађе и ситног дела крађе), затим се излажу појединачно утврђене казне, да би на крају била изречена јединствена казна затвора (по правилима за одмеравања казне у стицају) и одложено њено извршење.

По другом систему, редослед навођења елемената је исти као и код свих других пресуда којима се лице оглашава кривим за једно кривично дело (чињенични опис, законски назив кривичног дела и санкција која се изриче). Пример такве пресуде пружа нам II општински суд у Београду својом пресудом I - К. 506/91 од 6. новембра 1991. године. У наведеној пресуди је оптужени оглашен кривим за три кривична дела (тешке крађе и одузимања возила), па су му изречене казне затвора, а на крају јединствена казна затвора и условна осуда. Сам начин изрицања условне осуде је исти као и код прве групе случајева описаних у поглавља 1а (заступљене су обе варијанте).

2б) *Критички осврт*

Пошто је одлука о условној осуди, када је реч о стицају кривичних дела, иста као и када се она изриче за само једно кривично дело, остаје да се анализира сам начин изрицања казне за дела у стицају.

Од изложених модела, други нам се чини прихватљивијим јер је у складу са кривичноправним и кривичнопроцесним одредбама. Што се тиче Кривичног закона, за решење овог питања релевантне су одредбе чл. 48 ("суд ће претходно утврдити казне за свако од дела извршених у стицају"), као и одредбе које инкриминишу било које кривично дело, јер су за свако од њих изложена обележја кривичних дела и предвиђена санкција. Према томе,

одвајање санкција од самих дела и њихово здружено навођење не одговара кривично правној трипартицији, односно синтези основних појмова кривичног права (кривично дело, учинилац, санкција). Можда неки практични разлози ипак постоје за прво решење (прегледност, а тиме и лакша оријентација за изрицање јединствене казне код стицаја). Међутим, околности о којима смо говорили, чини нам се, имају јачу снагу, па се залажемо за други варијанту код формулисања изреке пресуде. С друге стране, лакше је извршити редукцију правоснажно изречене пресуде уколико се јединствена казна за дела у стицају не би могла извршити због неких правних сметњи (чл. 401. ЗКП). Такође, могућност техничких грешака сведена је на мању меру.

Постоји још један важан разлог у прилог модела изреке осуђујуће пресуде код кривичних дела извршених у стицају. Наиме, прва варијанта подсећа на изреку оптужнице за дела у стицају (када се наводе само описи кривичних дела и њихових законски називи). Међутим, управо оно што разликује диспозитивнe оптужнице и пресуде (иако је ирелевантан њихов правни идентите), јесу одлуке о санкцијама.

Кривичнопроцесна одредба која сигнализира правилност другог решења јесте чл. 351. ЗКП који детаљно регулише састав изреке осуђујуће пресуде (за које се дело оптужени оглашава кривим, законски назив кривичног дела, на какву казну осуђује оптужени, одлука о условној осуди, итд.).

Што се тиче саме одлуке о условној осуди, она има, као што смо рекли, исте модалитете као код пресуда које се односе на једно кривично дело, па отуда и овде важи све оно што је изложено у поглављу 2а.

в) УСЛОВНА ОСУДА ИЗРЕЧЕНА ЗАЈЕДНО СА МЕРОМ БЕЗБЕДНОСТИ

Код пресуда у којима је изречена, поред условне осуде, и мера безбедности, јавља се исти проблем као и код пресуда са безусловном казном затвора и главном и споредном санкцијом. Другим речима, проблем се не поставља у специфичном виду у вези са условном осудом, већ двоструком санкцијом. Због тога ће резултати анализе таквих пресуда бити обрађени у посебном раду. Уначе, сама формулација условне осуде је иста као и прва варијанта изложених случајева под 1а.

г) ЗАКЉУЧАК

Читаву конфузију, а тиме и могућност различитог поступања, дају саме одредбе Кривичног закона СРЈ и Закона о кривичном поступку.

1г) Пре свега, када је реч о формулацији одлуке о условној осуди, од значаја су чл. 5, 51. и 52. КЗ СРЈ. Из наведених одредаба произилази да је условна осуда посебна кривична санкција која се може самостално изрећи (чл. 5). Што се тиче законске дефиниције да условном осудом суд учиниоцу утврђује казну и истовремено одређује да се она неће извршити ако осуђени за време које одреди суд не учини ново кривично дело (чл. 51, ст. 1), њој се може оспорити правилност. Нејасно је како се то условном осудом утврђује казна. Друго, термин "осуђени" није адекватно примењен због раније наведених разлога. Треће, редослед података садржаних у изреци осуђујуће пресуде по чл. 351. Закона о кривичном поступку недвосмислено показује да се, у првом реду, наводи дело за које се оптужени оглашава кривим, законски назив кривичног дела, казна на коју се осуђује, а затим одлука о условној осуди, мерама безбедности, итд. Из тога јасно произилази да је одлука о казни одвојена од одлуке о условној осуди, што је и логично, јер суд прво одмерава казну за једно или више кривичних дела, а затим одлучује о томе да ли ће извршење казне за једно дело или јединствену казну за дела у стицају одложити за одређено време. Према томе, са становишта процесних одредаба,

правилне су оне формулације одлуке о условној осуди код којих је наведено да се *претходно утврђује казна* (прва варијанта код 1а), док су са становишта кривичноправних одредаба правилне формулације да се *условном осудом утврђује казна* (друга варијанта под 1а).

Отуда, ако оцењујемо сагласност судске одлуке са законским одредбама, онда су прихватљиве обе формулације (као што смо то већ изложили под 2а, код критичког осврта). То што су саме законске одредбе неодређене, па чак и противречне, није грешка суда, већ нешто што налаже промену правне норме, тј. активност *de lege ferenda* и у материјалном и у процесном праву. Једно од могућих решења је да се у чл. 351. ЗКП условна осуда наведе алтернативно са казном, а не после ње, јер је реч о самосталној санкцији. Међутим, разматрања ове врсте захтевају посебну и целовиту анализу која није била предмет овога рада.